

Punktskrift – till vad?

Innehåll

1. Läsning av punktskrift

- 1.1 Böcker
- 1.2 Tidningar
- 1.3 Punktskriftstjänsten
- 1.4 Studier
- 1.5 De Blindas Bokfond
- 1.6 Övrigt

2. Att skriva punktskrift

- 2.1 Skrivmaskin
- 2.2 Reglett
- 2.3 Papper för punktskrift
- 2.4 Utskrift från dator
- 2.5 Anteckna
- 2.6 Tryckerier

3. Märkning med punktskrift

- 3.1 Märkning av mediciner
- 3.2 Märkning av varor i butiker
- 3.3 Märkning på arbetet
- 3.4 Märkning i hemmet

4. Almanackor i punktskrift

- 4.1 Lilla plånboksalmanackan
- 4.2 Dagalmanacka för noteringar
- 4.3 Veckoalmanacka med namnsdagar
- 4.4 Månadsalmanacka
- 4.5 Väggalmanacka
- 4.6 Almanacka A4 i punktskrift

5. Anpassade sällskapsspel

6. Punktskrift i offentlig miljö

7. Orienteringskartor

1. Läsning av punktskrift

1.1 Böcker

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) är ett bibliotek som tillhandahåller litteratur av olika slag till personer med lässvårigheter. I denna verksamhet ingår punktskriften som en viktig del. Som punktskriftsläsare kan man både låna och köpa punktskriftsböcker från TPB. Om man är nybörjare i att läsa punktskrift så kan TPB tipsa om enklare böcker med glesare skrift.

Det finns också böcker med taktila bilder att låna eller köpa.

1.2 Tidningar

Synskadades Riksförbund ger ut flera tidningar i punktskrift. Tidningarna har ett blandat innehåll hämtat ur dagstidningar och tidskrifter. Det kan handla om aktuella företeelser inom politik, forskning, kultur, kändisreportage eller ren nöjesläsning.

Tidningarna är:

- Veckobladet, 52 nummer per år
- Novellmagasinet, 12 nummer per år
- Knottret, en ungdomstidning, 24 nummer per år
- Hört och Sett, en kortfattad nyhetstidning delvis skriven i gles punktskrift. Passar även för nybörjare
- Schackbladet, en tidning för synskadade schackspelare
- Veckonuet, en tidning på lätt svenska som ges ut av Föreningen Sveriges Dövblinda och utkommer i punktskrift med 52 nummer per år
- Medlemstidningen Perspektiv samt ett flertal lokala tidningar inom SRF utkommer i punktskrift

1.3 Punktskriftstjänsten

Talboks- och Punktskriftsbiblioteket ger service till punktskriftsläsare genom att på beställning skriva ut olika material i punktskrift. Det kan vara bruksanvisningar, privata brev, sångtexter med mera. Vissa enklare taktila

orienteringskartor kan man också beställa, till exempel över närområdet där man bor.

Denna service är helt kostnadsfri för den enskilde.

1.4 Studier

Den som deltar i en studiecirkel kan få materialet anpassat till punktskrift. Denna service finns att få vid Synskadades Riksförbund. Detta gäller även kursböcker vid folkhögskolestudier. Synskadades Riksförbund har även lästräningsböcker för den som vill träna upp sig och bli en snabbare punktskriftsläsare.

1.5 De Blindas Bokfond

Fonden bildades år 1916 genom ett enträget arbete med insamling som leddes av Carl A Thulin, som själv var blind och kämpade för att ge blinda personer tillgång till teoretisk utbildning genom att böcker i punktskrift kunde produceras. De Blindas Bokfond finns fortfarande kvar och bekostar varje år utgivning av några klassiker.

1.6 Övrigt

Många kommuner och landsting ger även ut viss information i form av punktskrift.

Inför allmänna val kan man få information från partierna i punktskrift och röstningen är också anpassad genom att kuverten med valsedlar är punktskriftsmärkta.

Beslut om bistånd från Försäkringskassan kan man få i punktskrift, likaså i domstolsärenden.

2. Att skriva punktskrift

2.1 Skrivmaskin

Det finns några olika skrivmaskiner för skrivning av punktskrift på papper. Den vanligaste i Sverige är maskinen från Perkins som är lätt att lära sig att använda och som ger en tydlig skrift. Om man är synskadad och i behov att lära sig läsa och skriva punktskrift kan man kontakta sin syncentral och få en skrivmaskin. Syncentralen kan ge tips på vilken maskin som lämpar sig bäst.

2.2 Reglett

Reglett är ett skrivhjälpmedel för punktskrift där man använder en dubbel skiva i metall eller plast. Den övre skivan som är förbunden med den undre skivan med gångjärn har rektangulära hål för punktskriftscellerna. Den undre skivan är försedd med gropar för varje punkt. Ett papper placeras mellan skivorna och punkter trycks ner genom hålen i den övre skivan med hjälp av ett metallstift. Punkterna skrivs från höger till vänster eftersom de hamnar på baksidan av pappret. När man ska läsa vad man skrivit får man vända på pappret. Detta är det ursprungliga sättet att skriva punktskrift på och kan liknas vid vanlig användning av papper och penna för seende.

2.3 Papper för punktskrift

Ett speciellt papper med bättre hållbarhet än vanligt skrivpapper används för punktskrift. Samma typ av papper används i punktskriftsmaskiner och för skrivning med reglett.

2.4 Utskrift från dator

Vid utskrift av dokument från dator används speciella printrar för punktskrift. Ett program för konvertering behövs också för att redigera och göra utskriften av punktskrift överskådlig och lättläst för användaren.

2.5 Anteckna

När man antecknar med hjälp av punktskrift kan man göra på olika sätt. Perkins och andra skrivmaskiner är ganska störande genom hög bullernivå och är därför inte alltid lämpliga att använda till exempel på möten och konferenser.

Regletten är däremot mer tystgående och dessutom enkel att ha med i väskan eller i fickan. Men det krävs förstås en del träning om man ska få en snabbhet med regletten så att det känns meningsfullt.

Ett snabbt och tystgående sätt att anteckna på är om man använder en bärbar dator med punktskriftsskärm. Det finns också flera olika modeller av handdatorer, specialanpassade med punktskrift.

2.6 Tryckerier

Det finns ett antal tryckerier för punktskrift i vårt land. Personer med specialkompetens kan hjälpa till om man vill beställa utskrifter. Förutom att det trycks böcker och tidningar i punktskrift så kan man vid dessa tryckerier beställa handlingar av alla olika slag. Såväl privatpersoner som företag, institutioner och förvaltningar som vill ge ut sitt material i punktskrift kan vända sig till dessa tryckerier.

3. Märkning med punktskrift

3.1 Märkning av mediciner

Enligt ett EU-direktiv från 2005 är det lag på att alla medicinförpackningar ska vara märkta med medicinens namn, och då den finns i olika styrkor ska även detta anges. Apoteken ger också information om läkemedel som till exempel läkarens ordination eller texten på bipacksedeln i punktskrift. Detta kan man beställa i samband med att man köper medicin och Apoteket ser till att informationen kommer hem i din brevlåda inom ett par dagar.

3.2 Märkning av varor i butiker

Ytterst få varor i butikerna är märkta med punktskrift. Synskadades Riksförbund driver påverkansarbete för att förbättra detta förhållande. Andra länder som till exempel Frankrike, Spanien och Italien har nått längre på detta område.

3.3 Märkning på arbetet

På en arbetsplats, till exempel ett kontor är det till stor nytta om man kan märka upp pärmar, mappar, lådor, arkiv, postfack med mera. Även kaffeautomaten kan vara värd att märka upp. Listan kan göras lång beroende på vilken typ av arbete det handlar om. Märkning med punktskrift görs på dymotejp eller plastetikett och kan utföras såväl med punktskriftsmaskin som med reglett.

3.4 Märkning i hemmet

Som gravt synskadad är det svårt att hålla reda på alla saker och snabbt kunna hitta det man letar efter vare sig det är på arbetet eller i hemmet. Det underlättar vardagen avsevärt om man kan märka upp sina saker. I hemmet kan det handla om olika varor i köksskåpen som kryddor och andra förpackningar, cd-skivor, pärmar och mappar, olika hygienartiklar med mera.

4. Almanackor i punktskrift

4.1 Lilla plånboksalmanackan

En enkel översikt i punktskrift med första dagen i varje månad angiven, samt storhelger. Kan vikas ihop och förvaras i plånboken.

4.2 Dagalmanacka för noteringar

En kalender med ett anteckningsblad för varje dag. Dagens datum är skrivet i punktskrift. Den är indelad i fyra delar, en för varje kvartal. Passar utmärkt för dig som skriver dagbok.

4.3 Veckoalmanacka med namnsdagar

Behändig punktskriftsalmanacka i A6-format med ett uppslag för varje vecka med veckonummer, datum, namnsdagar, solens upp- och nedgång samt månens faser.

4.4 Månadsalmanacka

Månadsblad i punktskrift avsedd för insättning i filofaxpärm. Ett blad för varje månad samt lösblad för noteringar. Samma blad finns för insättning i A6-pärm.

På månadsbladet kan man snabbt utläsa veckonummer, datum, veckodag och helgdagar. Uppgifterna är uppställda i tabellform med veckodagarna i vänster marginal och veckonummer som kolumnrubrik med datum lodrätt under veckonumret.

Lämpar sig väl för den verksamme, som har behov av att snabbt få en överblick över månaden samt göra noteringar i almanackan.

4.5 Väggalmanacka

En väggalmanacka med taktila bilder och månadsöversikt i punktskrift.

4.6 Almanacka A4 i punktskrift

En "vanlig" almanacka i punktskrift och i två volymer A4-format. Förutom kalendarium och namnsdagsregister, uppgifter om solens upp- och nedgång och månens faser finns uppgifter om kungahuset, regler för flaggning och flaggdagar samt statistiska uppgifter om Sverige.

Samtliga almanackor kan beställas från Iris Hjälpmedel tel 08-39 94 00, www.iris.se/internetbutik.

5. Anpassade sällskapsspel

Det finns flera olika spel som är anpassade för synskadade. Det handlar om att spelplanerna är taktilt anpassade och att anvisningar och olika uppgifter finns i punktskrift. Det finns också kortlekar av olika slag som är märkta med punktskrift.

För frågor om anpassade spel och köp av dessa, kontakta Iris Hjälpmedel tel 08-39 94 00, www.iris.se/internetbutik.

6. Punktskrift i offentlig miljö

Man kan hitta punktskrift i olika sammanhang ute i den offentliga miljön som till exempel på bankernas uttagsautomater. Paneler i hissar kan ibland vara märkta, likaså har vissa flygbolag sin information om säkerheten tryckt i punktskrift. Man kan också fråga på restauranger om de har menyn i punktskrift, det är inte vanligt förekommande men det kan vara värt att fråga. Något enstaka hotell har rumsnummer i punktskrift på sina dörrar och nycklar. Förekomsten av allt detta är dock ganska liten och ett omfattande påverkansarbete behövs från Synskadades Riksförbund för att förbättra situationen.

7. Orienteringskartor

Det har blivit vanligare med taktila orienteringskartor under senare år, detta kanske beror på riksdagens mål om ett tillgängligare samhälle. Vissa institutioner som till exempel sjukhus, offentliga förvaltningar eller järnvägsstationer har taktila orienteringskartor som man som synskadad kan ha nytta av.

SRF 2009

Synskadades Riksförbund

**122 88 Enskede
Tel 08-39 90 00 Fax 08-39 93 22
www.srf.nu**